

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิธีปฏิบัติทางการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาถึงวิธีปฏิบัติทางการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

การศึกษาค้นครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำกลุ่มตัวอย่างธนาคารพาณิชย์จำนวน 8 แห่ง ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมาทำการศึกษา ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาทำให้ทราบถึงแนวปฏิบัติทางการบัญชีตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เรื่อง การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ของธนาคารพาณิชย์ และสามารถใช้อ้างอิงดังกล่าวประโยชน์สูงสุดต่อการตัดสินใจของ ผู้ใช้งบการเงินหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น นักลงทุน นักวิเคราะห์ นักบัญชี ตลอดจนผู้ที่สนใจได้

ผลจากการศึกษาค้นครั้งนี้ สามารถสรุปจำแนกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การเปิดเผยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 8 แห่งที่นำมาศึกษา ได้แสดงรายการเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 และธนาคารพาณิชย์จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) แสดงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันเหมือนกัน ได้แก่ การแสดง ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดปลีกย่อย เช่น รายชื่อของบริษัทย่อย บริษัทร่วม ประเภทของ การลงทุน สัดส่วนการถือหุ้น วิธีเงินลงทุน และเงินปันผล เป็นต้น

2. การเปิดเผยรายการที่มีสาระสำคัญระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 8 แห่งที่นำมาศึกษา ได้แสดงรายการที่มีสาระสำคัญระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน โดยธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งอาจมีการพิจารณาสำหรับรายการระหว่างกันว่ามีสาระสำคัญ หรือไม่มีสาระสำคัญแตกต่างกันได้ การแสดงรายการส่วนใหญ่ คือ การแสดงรายการเกี่ยวกับ เงินให้สินเชื่อ ภาระผูกพัน รายการทรัพย์สินอื่น หนี้สินอื่น รายได้อื่น และค่าใช้จ่ายอื่น ที่เกิดขึ้นจากรายการที่เกี่ยวข้องกัน ธนาคารพาณิชย์จำนวน 4 แห่งได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) ได้แสดงรายการที่มีสาระสำคัญเหมือนกันทุก รายการ ได้แก่ เงินให้สินเชื่อ และภาระผูกพัน เงินลงทุน เงินให้กู้ยืม เงินฝาก ทรัพย์สินอื่น หนี้สินอื่น รายได้อื่น และค่าใช้จ่ายอื่น อันเกิดจากรายการระหว่างกัน อย่างไรก็ตาม การแสดงข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ได้ครอบคลุมถึงข้อปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 47 และ ตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้ว

3. การเปิดเผยนโยบายการกำหนดราคาระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 8 แห่งที่นำมาศึกษา มีความแตกต่างกันในการเปิดเผยนโยบายการกำหนดราคาระหว่างกัน เนื่องจาก ในปี 2543 ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ไม่ได้แสดงรายการเกี่ยวกับนโยบายการกำหนดราคาระหว่างกัน ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ภายใต้หัวข้อรายการที่เกี่ยวข้องกัน ในปี 2544 เป็นต้นมา ธนาคารพาณิชย์จำนวน 8 แห่งที่นำมาศึกษา ได้แสดงรายการเกี่ยวกับนโยบายการกำหนดราคาระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันไว้ครบถ้วนแล้ว โดย ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ได้มีการแสดงนโยบายการกำหนดราคาไว้ภายใต้หัวข้อดังกล่าว ธนาคารพาณิชย์จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) ใช้นโยบายการคิดราคาในอัตราปกติที่คิดกับลูกค้าทั่วไป เหมือนกัน และ ธนาคารพาณิชย์จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ใช้นโยบายการคิดราคาตามราคาตลาดที่คิดให้กับลูกค้าทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม การแสดงข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ได้ครอบคลุมถึงข้อปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 47 และ ตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4. การเปิดเผยประเภทและองค์ประกอบของรายการทางบัญชีระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 8 แห่งที่นำมาศึกษา ได้แสดงรายการเกี่ยวกับประเภทและองค์ประกอบของรายการทางบัญชีระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน โดยแสดงรายการเกี่ยวกับยอดคงค้างระหว่างกัน ณ วันสิ้นงวดสำหรับรายการเงินให้สินเชื่อและภาระผูกพัน รายการเงินให้กู้ยืม วันที่ครบกำหนดชำระ การคิดดอกเบี้ยระหว่างกัน จำนวนเงินดอกเบี้ยรับและดอกเบี้ยจ่าย จำนวนเงินดอกเบี้ยค้างรับ ดอกเบี้ยค้างจ่าย และการคิดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญสำหรับลูกหนี้ที่เกิดจากรายการระหว่างกันแยกจากการคิดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญรวม ในปี 2543 ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ได้แสดงรายการเกี่ยวกับค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญที่เกิดขึ้นจากรายการระหว่างกัน ไว้ภายใต้หัวข้อ รายการระหว่างกันแยกจากการคิดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญรวม ซึ่งในปี 2544 เป็นต้นมาธนาคารพาณิชย์ 3 แห่ง คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ได้แสดงรายการเกี่ยวกับค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญสำหรับรายการระหว่างกัน ภายใต้ หมายเหตุประกอบงบการเงิน หัวข้อ รายการระหว่างกัน แยกจากการคิดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญรวม ซึ่งธนาคารดังกล่าวได้อธิบายปฏิบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยธนาคารแห่งประเทศไทย เช่นเดียวกับการถือปฏิบัติกับลูกหนี้ทั่วไป อย่างไรก็ตาม การแสดงข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ได้ครอบคลุมถึงข้อปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 47 และ ตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแล้ว

5. การจำแนกประเภทการเปิดเผยรายการระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน

ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 8 แห่งมีการจำแนกประเภทการเปิดเผยรายการระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน แตกต่างกัน ดังนี้ ธนาคารพาณิชย์จำนวน 4 แห่งคือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) ได้จำแนกประเภทของรายการตามลักษณะความสัมพันธ์หัวข้อหลัก และมีรายการทางบัญชีเป็นรายละเอียดย่อย สำหรับธนาคารพาณิชย์จำนวน 2 แห่งได้แก่ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) ได้จำแนกประเภทของรายการตามรายการทางบัญชีเป็นหัวข้อหลัก โดยใช้ลักษณะความสัมพันธ์เป็นรายการย่อย นอกจากนี้ ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ได้เลือกแสดงรายการโดยรวมไม่ได้จำแนกประเภทการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งการแสดงรายการโดยรวมนี้เป็นไปตามลักษณะของความสัมพันธ์ และมีรายการทางบัญชีเป็นรายการย่อย

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันของธนาคารพาณิชย์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 8 แห่ง มีการแสดงรายการในหมายเหตุประกอบงบการเงินที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน ดังนี้ คือ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) และ ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งได้รับการตรวจสอบบัญชีจากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ทำให้การแสดงรายการเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน โดยการแสดงรายการเป็นไปตามแนวปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 และข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ ซึ่งไม่ได้ลงในรายละเอียดปลีกย่อยเช่น ธนาคารพาณิชย์อื่น

นอกจากนี้ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) และ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ได้รับการตรวจสอบบัญชี จาก สำนักงาน ดีลอยท์ ทัชโซมัทสุ ไชยศ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน) และ ธนาคารเอเชีย จำกัด (มหาชน) ได้รับการตรวจสอบบัญชี จาก บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิไชย สอบบัญชี จำกัด ซึ่งถือเป็นสำนักงานสอบบัญชีที่ได้รับการรับรองคุณภาพในด้าน การตรวจสอบบัญชี ทำให้การแสดงรายการและการนำเสนอรายการที่เกี่ยวข้องกันเป็นไปอย่างคล้ายคลึงกันทั้งในประเด็นหลัก และประเด็นปลีกย่อย เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 47 และเป็นไปตามข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ด้วยการที่ธนาคารพาณิชย์เอกชนต้องมีการแสดงรายการเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันมากกว่าธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาลอาจมีเหตุผลมาจากต้องการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์มากกว่า ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลที่มีความถูกต้อง มีความละเอียดและชัดเจนจึงเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของนักลงทุนทั้งภายในและนอกประเทศได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจำกัดเฉพาะกลุ่มธุรกิจธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากเป็นสถาบันการเงินที่มีความเสี่ยงสูงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหมายเหตุประกอบงบการเงิน ภายใต้วหัวข้อรายการที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งถือเป็น ส่วนหนึ่งของรายงานประจำปีของธนาคาร และรายงานที่เกี่ยวข้องอื่นได้แก่ แบบนำเสนอข้อมูลทางการเงินต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และแบบนำเสนอข้อมูลทางการเงินต่อธนาคารแห่งประเทศไทย แล้วจึงนำข้อมูลดังกล่าวมาประมวลผลตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาที่พบคือ การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกันในรายงานประจำปีของธนาคารส่วนใหญ่ เป็นเพียงการเปิดเผยข้อมูลขั้นต่ำตามมาตรฐานการบัญชีเท่านั้น แต่ในรายงานอื่นที่ธนาคารพาณิชย์ต้องนำเสนอต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งประเทศไทยกลับมีความละเอียดมากในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน ดังนั้น เพื่อให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินได้รับความสะดวก และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างทัดเทียมกัน ธนาคารพาณิชย์ควรปรับปรุงรูปแบบรายงานประจำปี ให้มีความสอดคล้อง กับรายงานที่ต้องนำเสนอต่อหน่วยงานอื่นด้วย

เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน เป็นข้อมูลที่มีความละเอียดอ่อนมาก และมีประเด็นย่อยที่ควรเปิดเผยแก่ผู้ใช้งบการเงินในการศึกษาค่อนข้างมาก ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการขยายวิธีการศึกษาเพิ่มเติม อาจเป็นการสัมภาษณ์จากผู้ที่ทำหน้าที่จัดทำบัญชีในตลาดหลักทรัพย์ฯ ถึงความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 47 เพิ่มเติม หรือขยายผลการศึกษาไปยังกลุ่มธุรกิจอื่นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย